

Ekovasi, ekonaselja in prijazna gradnja

prispevek za strokovno konferenco Dolgoročna vizija trajnostnega razvoja Slovenije
(dodana priloga: Odprto pismo vsem nam - tudi vsem, ki soustvarjate politično in gospodarsko življenje v Sloveniji, pisano junija 2009)

dvorana državnega zbora RS
Ljubljana, 19. marec 2010

Aleksander Batič, INTERSO

Narava s svojimi mehanizmi sama poskrbi za ravnovesje. Naloga nas posameznikov (in s tem družbe) je, da te vzvode čim bolj razumemo in si z njimi omogočamo sobivanje z naravo oz. harmonično življenje. Strinjam se z ugotovitvijo prispevka Kam po krizi, da so načini preteklega ravnanja napačni in da moramo spremeniti naš pogled na svet, naše odnose z drugimi ljudmi in okoljem.

V življenju ni slučajev, tudi "kriza" ni slučaj in tudi ta konferenca ni slučaj. Dajmo konferenci veter v jadra in naj rezultira v takojšnjih AKTIVNOSTIH. Naj bo ta konferenca začetek nove aktivne slovenske pomladi.

Vsak posameznik lahko DELA DOBRO; prenehajmo zgolj delati čim manjšo škodo.

Na primer:

- pričnimo ustvarjati izdelke z občutno manj ali nič embalaže; ne ukvarjajmo se toliko le z recikliranjem (odličen primer so novi mlekomati z nehomogeniziranim mlekom),
- zaživimo v naravi ali vsaj v bolj prijaznem-naravnem okolju; ne zgolj "simulirajmo" naravo v betonskih naseljih (rešitev: ekovasi in ekonaselja).

Poudarjam dejanja in zavest posameznika. Vsak je odgovoren zase - vsak sam si lahko ustvari harmonično življenje, okoliščine so temu lahko le bolj ali manj naklonjene.

Naredimo okoliščine človeku bolj naklonjene – TAKOJ.

Ne čakajmo na aktivnosti drugih, države, institucij, ... Seveda lahko država, podjetja in druge institucije omogočajo prijaznejše okoliščine za bolj harmonično življenje (oz. jih ne preprečujejo). Odloči se pa vsak sam.

Nekaj konkretnih predlogov:

1) Ekovas kot preizkušena in odlična rešitev ekonomskih, socialnih in okoljskih vprašanj. Seveda življenje izven urbanega okolja ne ustreza vsakomur, zato ponudimo v urbanem okolju življenje v ekonaseljih. Več o tem v nadaljevanju prispevka.

2) Pridruži se:

- DOBRA MISEL za BOLJŠI SVET Verjameš v moč prijazne misli? Verjameš, da si lahko vsak izmed nas in vsi skupaj zamislimo boljši svet?

Naredimo to skupaj: v trenutku enakonočja - v soboto 20. marca ob 18.32 uri za kratek čas pomisli na nekaj tebi in svetu PRIJAZNEGA. Ob prijazni misli lahko tudi posadiš kakšno rastlino, zapoješ, se zahvališ, sam ali v skupini moliš, meditiraš, ... kar ti je najbližje – vsak na svoj način.

- Dan za spremembe bo potekal 24. marca. Na ta dan bodo v različnih krajih po Sloveniji potekale številne prostovoljske akcije, ki se pripravljajo v sodelovanju z različnimi prostovoljskimi organizacijami in občinami. Pridružil se jim bo lahko vsak, ki bo želel v našo družbo in okolje vnesti pozitivne spremembe. Več na www.prostovoljstvo.org.

- Časovna banka je projekt, ki pomaga k združevanju, menjavi storitev ter zblizovanju; več na www.casovnabanka.si.

- Akcija očistimo Slovenijo v enem dnevu bo 17. aprila, vseevropska akcija pa leta 2012. To pomlad imamo vsi priložnost, da se sklonimo in nekaj naredimo zase in za cel planet. Prijavite se na akcijo, finančno podprite našo skupno aktivnost. Več o tem na www.ocistimo.si, o vseevropski akciji pa na www.letsdoitworld.org.

3) Ustvarimo mrežo za družbeno odgovornost.

Poslanstvo mreže (po možnosti neformalne) naj bo:

- povezovanje, vzpostavljanje razumevanja in prijaznega dialoga med podjetji, vladnimi službami, sindikati, organizacijami civilne družbe ter drugimi deležniki na prostovoljni podlagi; torej ustvarjanje sinergije in
- ozaveščanje družbene odgovornosti.

Več o mreži in aktivnostih zavoda INTERSO na začasni podstrani na [www.harmonicno-zivljenje.si/Zavod INTERSO](http://www.harmonicno-zivljenje.si/Zavod%20INTERSO) in kontakt

Ekovasi kot preizkušen odgovor na naraščajoče svetovne probleme

- Na vsakemu od nas je, da najprej premislimo, **kakšno življenje želimo** za nas in za naše naslednike. Potem se ozrimo vase in okoli sebe ter ugotovimo, kako blizu smo tem ciljem in koliko smo **sami pripravljeni storiti** za to.

- Ekovasi so ena od možnosti, če želimo izbrati drugačno prihodnost za nas in naše naslednike. Narava nam najbolj nazorno kaže, da naš »razvoj« ne pelje v pravo smer. Tudi klimatologi in drugi znanstveniki nas opozarjajo, da časa nimamo na pretek. Zato so izkušnje in rešitve najrazličnejših ekovasi po svetu še dragocenejše, saj so **preizkušene in zrele za implementacijo**. Ekovasi tako lahko vidimo kot trajnostne raziskovalne skupnosti, ki so predane odkrivanju novih načinov sobivanja ljudi in narave.

V Sloveniji smo vse bližje realizaciji ekovasi in eko naselij. Za prve lokacije ekovasi se dogovarja v slovenski Istri, na Kočevskem, pri Pivki in drugje. Zamotano lastništvo in razdrobljenost zemljišč sta nas že večkrat odvrnila od sicer privlačnih lokacij, toda vse možnosti še zdaleč niso izčrpane. Administrativni procesi so zelo dolgotrajni, zato tudi pri vlogah, s katerimi smo se že obračali na občine, nismo dočakali konkretnih odgovorov. Še naprej drezamo in se pogovarjamo, zato ne dvomimo, da bo prva prava slovenska ekovas že kmalu postala realnost.

Individualne prijazne gradnje je v Sloveniji že precej. Tudi stroka in gradbinci so ji vedno bolj naklonjeni. Sam sodelujem pri uvajanju prijazne prakse v gradbeništvo.

Ekološka-vas je (Robert Gilman):

- naravne velikosti (okolje v katerem se ljudje lahko poznajo med seboj)
- v vseh značilnostih delujoče naselje, v katerem so
- človeške aktivnosti neškodljivo vključene v naravno okolje na način, ki
- podpira zdrav človeški razvoj in se lahko uspešno nadaljuje v nedoločeno prihodnost.

Koncept ekovasi je lahko visokotehnološki ali usmerjen v kmetovanje ter kombinacija obojega. Sam sem zagovornik »kombiniranih« ekovasi.

Torej: ekovas smo najprej narava in posameznik, nato skupnost, potem stavbe oz. prijazna gradnja, pridelava prehrane, inštitucije, eko tehnologija, izobraževanje,...

Po eni strani način življenja v ekovaseh ni nov, saj so naši pradedje v dobršni meri živeli na trajnostni način. Seveda obstaja kar nekaj razlik, predvsem pa moramo modro združiti staro in novo brez izgube vrednot, identitete in povezanosti.

Koristi ekovasi s treh vidikov trajnostnega razvoja:

1) ekonomski vidik:

- zviša se stopnja (samo)zaposlenosti in samooskrbe,
- s samooskrbo se minimizirajo življenjski stroški,
- zaslužek od viškov prinaša finančno varnost,
- zmanjša se potreba po uvozu hrane, dobrin in energije (iz tujine),
- alternativni načini pridelave hrane zagotavljajo visok donos pestrih pridelkov in varnost pred naravnimi nesrečami,
- kakovostno bivanjsko okolje zagotavlja stabilno zdravje in znižuje zdravstvene stroške,
- izboljša se gmotni položaj podeželja,
- stabilizira se širše območje v dinamičnem globalnem trgu,
- črpanje denarja iz evropskih sredstev,
- podjetniški generator ekoloških tehnologij.

2) ekološki vidik:

- s čistim življenjem skrbimo za čist zrak, vodo in prst,
- preiščeno so spodbujene medsebojne usluge med rastlinami in živalmi; s tem se krepí celoten naravni ekosistem,
- ni intenzivnega kmetovanja, ki izčrpava in obremenjuje zemljo,
- trajnostni način življenja ohranja naravne vire in biotsko pestrost,
- obnavlja se kulturna krajina, negujejo stare sorte rastlin,
- zelo se poviša letni prirast biomase,
- z zanašanjem na obnovljive vire energije in zmanjšanjem potreb po transportu se zmanjša obremenitev okolja,
- vsa bivališča so zgrajena ekološko iz lokalnih materialov v sozvočju z naravnim okoljem,
- raziskovalni pomen različnih načinov pridelave hrane,
- lokalizacija, povečana biomasa, obnovljivi viri energije in manjše potrebe po transportu zmanjšujejo izpuste toplogrednih plinov,
- gradnja ekoloških hiš iz lokalnih materialov.

3) socialni vidik:

- samooskrba, samozaposlitev ter živa lokalna skupnost prinašajo socialno varnost,
- naravno, zdravo in socialno bogato okolje pozitivno vpliva na razvoj otrok,
- srečanja, predavanja, delavnice in kulturni dogodki višajo kakovost življenja vseh prebivalcev vasi in okolice,
- viša se potencial za rekreacijo in turizem,
- viša se odstotek izobraženih posameznikov, kar popestri demografski in kulturni in kreativni utrip občine,
- vas je nazoren primer, da je možno živeti sodobno ter hkrati ohranjati naravo zdravo in neokrnjeno,
- ohranja se živa kulturna dediščina in izročilo,
- zviša se stopnja izobraževanja lokalne skupnosti, ta izobražuje širšo javnost,
- ko se več ljudi skupaj zblizuje z naravo, se poveča zavedanje o povezavi z njo ter s tem spoštovanje do okolja.

Ekonaselja

S prijazno naravnavo in aktivnostmi lahko v ekonaseljih bistveno dvignemo kvaliteto življenja. Tudi v obstoječih objektih in naseljih lahko ustvarimo prijaznejše življenje (s tem ne mislim le energijsko varčnejše objekte). Koncept ekonaselij ima lahko nekatere značilnosti ekovasi.

Nekaj misli povezanih z urbano skupnostjo oz. urbanim ekonaseljem:

- točke ravnovesja v naselju; mogoče po Feng šuiju ali Vastu; npr. elementa vode (fontana, ribnik,...) in zemlje (skalnjak) – tako dvigamo prijazno vibracijo prostora in omogočamo zunanje druženje prebivalcev,
- osrednje drevo, ki daje ton naselju (npr. hrast ali lipa) ter več dreves, mogoče celo družinska drevesa – vsaka družina ima lahko svoje drevo; manjši vrtovi oz. lastne cvetlične gredice, morda korita za rože po naselju, za katere skrbijo prebivalci sami; torej nekaj odprtega prostora in veliko zelenja,
- prijazni gradbeni materiali, prijaznejša proizvodnja in potrošnja energije,
- manjši vodohran, kamor se dovolj pogosto pripelje izvirna voda, ki je potem na razpolago skupnosti; po možnosti manjše ali večje lastno vodno zajetje (štirna),
- javna razsvetljava v naselju naj bo prilagojena življenjskemu ritmu: zvečer močnejša, ponoči zelo šibka; usmerjenost svetlobe le navzdol,
- deževnica s streh in kondenz klimatskih naprav naj se uporablja za splakovanje stranišč, zalivanje, morda za pralne stroje,
- za centralno gretje in hlajenje se po objektu pretaka hladna oz. ogreta tekočina, ne hladen/topel zrak,
- ločeni otroško igrišče, park ter park s pasjim straniščem,
- dobra skupnost pomeni starostno mešano populacijo.

Priloga: Odprto pismo vsem nam - tudi vsem, ki soustvarjajo politično in gospodarsko življenje v Sloveniji

Odprto pismo vsem nam - tudi vsem, ki soustvarjate politično in gospodarsko življenje v Sloveniji (pisano junija 2009)

Kriza se stopnjuje v svoji pojavni obliki in se bo, najverjetneje, še stopnjevala. Temu dejstvu smo lahko v veliki meri hvaležni, čeprav je simptome krize težko prenašati. Ker: koliko nas je pripravljenih spreminjati življenjski slog oz. osebno filozofijo, dokler se počutimo zdravi? Ko resno zbolimo postanemo željni sprememb. In krizo lahko primerjamo ali celo enačimo z boleznijo.

Poimenovanje krize za finančno oz. gospodarsko krizo je poimenovanje po njenih zunanjih znakih. Zelo po človeško so vlade širom sveta začele sprejemati ukrepe za gašenje požara s ciljem: čim hitrejša povrnitev v prejšnje stanje in nadaljnja gospodarska rast.

Ne bi si upal sam postaviti modela reševanja današnjega stanja, vsekakor pa si želim na glas razmišljati o smeri razvoja. Ko si zastavljamo prava vprašanja, si zastavljamo pravo smer in dobimo prave odgovore.

Zame je ekonomija nekaj lepega in dobrega. Z ekonomiziranjem naj bi si olajšali življenje in se lažje posvečali ostalim aktivnostim. Leta 1925 je bila dana napoved, da čez 100 let ne bo več potrebno delati. To naj bi nam omogočil tehnološki napredek...

Manj pomembno je, kako poimenujemo današnjo krizo: kot gospodarsko ali finančno, kot krizo vrednot ali krizo preživelih konceptov. Dejstvo pa je, da lahko bistveno prijaznejši in bolj čist svet nastane le kot posledica drugačnih vrednot.

Vrednot ne moremo na novo postavljati z nobenimi zunanjimi ukrepi; ne z ekonomskimi, ne s socialnimi, ne z okoljskimi - vrednote si razvojno postavlja vsak posameznik sam, tudi glede na trenutno stanje ozaveščenosti družbe. Lahko pa skupaj začnemo postavljati **ново platformo**. Odpreti si moramo možnosti razvoja boljših socialnih odnosov in posledično učinkovitejše ekonomije, razdelitve in potrošnje in posledično strpnjega odnosa do okolja.

Možnih je več scenarijev:

- takoj aktivno pristopimo,
- še naprej rešujemo simptome in počakamo, da se kriza stopnjuje in takrat aktivno pristopimo,
- morda uspemo zatreti simptome in počakamo novo krizo in tako naprej, dokler bo šlo.

Nekaj predlogov:

- skrajšanje delovnega časa npr. na 6 ur dnevno oz. na 30 ur tedensko; preko fiskalne politike se enemu staršu za vsakega otroka (npr. do starosti 7 let) dodatno omogoči skrajšanje delovnika za pol ure dnevno oz. obema v primeru več otrok, vendar omejeno. Tako zagotovimo takoj večje število novih delovnih mest, predvsem pa se razbremenimo in si damo možnost ukvarjanje z drugimi aktivnostmi, ne zgolj s fizičnim »preživetjem«,
- zniža se masa plač za določen odstotek (npr. 25 %),
- uvede se univerzalni temeljni dohodek,
- ljudem se razdeli za zelo majhno najemnino državna (oz. občinska) zemlja za vrtove - tako se nekoliko dvigne blagostanje, zagotovi kvalitetnejšo prehrano, predvsem pa poglobi stik z naravo,
- podpre se ekološke oz. sonaravne aktivnosti,

- razvoj »človeške infrastrukture«; to je več oz. boljša ponudba »neprofitne sprostitev«: bolj odprimo parke, igrišča, otroška igrišča, rekreacijske terene oz. dajmo jim vsebino; ljudem približajmo knjižnice, kulturne dejavnosti; šole in druge javne ustanove naj bodo bolj odprte za druženje, človekoljubne in druge neprofitne aktivnosti,
- povišajmo investicije v človeka (npr. konkretno: raje, kot da gradimo nove šole, jim »dajmo dušo«), poseben poudarek dajmo vrtcem in osnovnim šolam – potrebujemo nov, prijaznejši pristop k vzgoji in izobraževanju,
- nevladnim organizacijam (osebno mi ni všeč ime »nevladne« organizacije, vendar ne poznam boljšega) dajmo večjo težo oz. jim omogočimo boljše delovanje,
- podprimo razvoj novih konceptov in inštitucij; ne podpirajmo zgolj nadaljnji razvoj starih raziskav, konceptov oz. inštitutov,
- zmanjšajmo investicije (najbolj v obrambo, manj v infrastrukturo),
- razmišljajmo globalno, delujmo lokalno; ustanovljajmo lokalna, zdrava jedra delovanja,
- zavejmo se, da ne potrebujemo stalne rasti DBP,
- na novo definirajmo vlogo denarja: naj nam služi predvsem kot menjalno sredstvo.

Ustvarimo si izviren, slovenski koncept in ga zagovarjajmo v EU. Verjamem, da je EU odprta za pametne rešitve in jih tudi podpira kot »vzorčni primer«. Slovenija je ravno prav velika in majhna za prijazen eksperiment. Če ne uspemo zainteresirati EU, tudi prav. Lahko si poiščemo težave povezane z naštetimi ukrepi, tudi sam jih lahko nekaj naštejemo. Lahko pa se soočimo in ustvarjalno razmišljamo ter verjamemo v rešitve. Dosezimo obči konsenz. Potrebno je soglasje vseh udeležениh. Na nas je, da se odločimo in realiziramo boljši svet – takoj.

»Krizo« sprejmimo in se vprašajmo, zakaj se je v resnici zgodila. Naredimo kaj Dobrega, česar doslej še nismo, in v tem uživajmo. Predvsem pa se prenehajmo intenzivno ukvarjati z odpravljanjem recesije oziroma njenih simptomov. Stvarem, s katerimi se preveč in napačno ukvarjamo, damo dodatno moč.

Mali, kozmetični popravki naj nam bodo zgolj za vzpodbudo, ne za cilj. Začnimo vsak pri sebi. Dopustimo si mirno, ustvarjalno občutiti, kaj dobrega lahko ponudimo sebi, drugim ljudem in naravi. Kako počnemo stvari je celo pomembnejše od tega, kaj počnemo.

Spoštovani premier Borut Pahor, predsednik RS dr. Danilo Türk, vlada RS, menedžerji in vsak izmed nas: aktivirajmo srčne energije, mentalne energije naj bodo zgolj orodje.

Srečno.

Aleksander Batič, INTERSO Integracija ekonomskega razvoja, sociale in okolja
 Inštitut za družbeno odgovornost, Koper tel.: 0591 47-900; GSM 041 730-721
 Klaričeva 7 A, 6000 Koper – Capodistria, e-pošta: aleksanderbatic@hotmail.com